

## In Memoriam - les van de Bies (1924-2017)

*zolang ik er ben, zal ik leven*

les Zonneveld, of zoals zijn naam voluit luidt 'Isaac Samuel Zonneveld' is niet meer, en dat is even wennen. Onder vegetatiekundigen was het gewoon 'les', soms gevolgd door 'Van de Bies' als het kwartje niet onmiddellijk viel: 'les van de Bies'. Ik denk dat er weinig mensen zijn die zo verknocht waren aan een bepaald gebied, in zijn geval de Biesbosch. Als je aan les Zonneveld denkt, denk je aan de Biesbosch, en – nog veel sterker – als je aan de Biesbosch denkt, denk je aan les Zonneveld. Dat zal nog lang zo blijven. Op 5 september treedt het 'Kierbesluit' in werking en zullen de Haringvlietsluizen voor een klein deel worden geopend, waardoor zout water deze voormalige zeearm zal binnenstromen, met een gering herstel van het oorspronkelijk getijdenregime. Het is het begin van misschien ooit wel een volledige openstelling van het Haringvliet, door middel van een stormvloedkering, waardoor het verschil tussen eb en vloed in de Biesbosch weer dagelijks ruim anderhalve meter zal bedragen (nu is het niet meer dan een slordige 30 centimeter). We spreken dan van misschien wel het grootste natuurherstelproject in Europa, met als uiteindelijke resultante een uniek en volledig functionerend zoetwatergetijdenlandschap. les zal het helaas niet meer meemaken, want op 18 december 2017 overleed hij, op 93-jarige leeftijd. Tot op het laatste moment was hij energiek en zijn overlijden kwam, ondanks zijn gezegende leeftijd, toch nog onverwacht. Als iemand, als een soort Bilbo Balings uit *The Lord of the Rings*, het eeuwige leven leek beschoren, dan was het les Zonneveld wel. Op het overlijdensbericht stond vermeld: "Want zolang ik er ben, zal ik leven. Doodgaan kan altijd nog. Doodgaan is voor later."



---

*les Zonneveld In zijn bootje Jappie tijdens veldwerk in de Biesbosch eind jaren vijftig van de vorige eeuw (Archief Natuurmonumenten).*

---

les Zonneveld was lid van de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het project 'Plantengemeenschappen van Nederland', dat in 1987 van start ging en met de publicatie van deel 5 van *De vegetatie van Nederland* in 1999 werd afgerond. Hij was tevens medeauteur van het hoofdstuk over de *Salicetea purpureae*, de Klasse van de Wilgenvloedbossen en –struwelen. Als uitvoerder van dit project heb ik hem vele vergaderingen meegemaakt en ook heb ik samen met hem diverse excursies en wetenschappelijke symposia beleefd. Beleefd ja, want dat is het goede woord als je samen met les Zonneveld op stap was. Verrukt over de eerste vondst van Oranje springzaad (*Impatiens capensis*) in de Sliedrechts Biesbosch, een lange tocht door diepe krekens over de schorren van het Verdronken land van Saeftinghe, wroetend met de handen in de modder en altijd kennis spuiend en verhalen vertellend. les had geen knopje dat je kon uitzetten, hij bleef gewoon doorpraten. En evenveel verhalen zijn er over les zelf. Ik herinner met een congres van de International Association for Vegetation Science (IAVS) in Uppsala, in 1998, waar les in de prachtige aula van de universiteit de laatste spreker was voordat er een pianorecital zou worden gegeven. Maar les hield niet op en bleef onverminderd nieuwe kaarten uitrollen om te demonstreren welke veranderingen waar en wanneer precies in de Biesbosch waren opgetreden. De sessievoorzitter kreeg les eindelijk zover dat deze al zijn kaarten oprolde en met het spul onder de arm aan de zijkant langs de rij stoelen omhoogliep om de ruimte te verlaten. Eenmaal boven hield les echter abrupt stil en draaide hij zich verschrikt om met de



---

*les Zonneveld in de Brabantsche Biesbosch tijdens een interview voor Vara's Vroege Vogels. Het interview zal later dit jaar worden uitgezonden (Foto: Jeannette Parramore).*

---

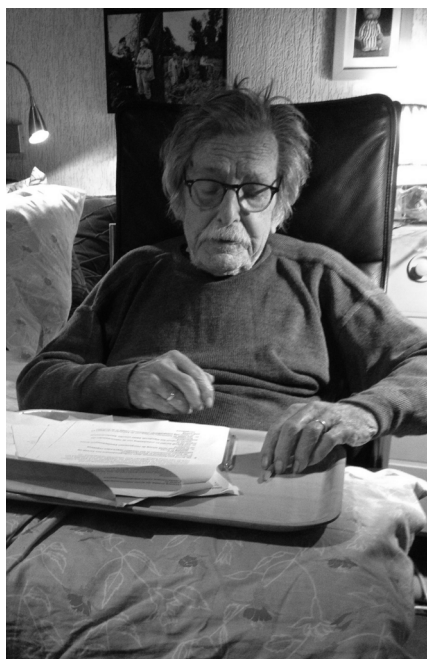
mededeling aan de voorzitter: "Excuse me Sir, I have forgotten to show my slides". Om de *Arbeitseinsatz* te ontlopen belandde les Zonneveld in 1943 in een arkje in het hart van de Biesbosch, om precies te zijn in de grienden van de Driesen Henrip. De Biesbosch was voor de Duitsers een onbegaanbaar gebied, waar ze niet in durfden door te dringen, een gebied waar het krioelde van de onderduikers en waar gevangengenomen Duitse deserteurs werden gebivakkeerd. Voor les was het de plek waar hij twee geliefden voor eeuwig in zijn hart zou sluiten: zijn toekomstige vrouw Maartje en de fascinerende wereld van de zoetwatergetijden. Hij

las, nee hij spelde het boek *Inleiding in de plantensociologie* van Victor Westhoff en Jacques Meltzer, en hij was meteen verkocht. Onderzoek aan vegetatie zou invulling aan zijn verdere leven geven, waarbij hij de waargenomen patronen in de vegetatie met behulp van kaartbeelden zo goed mogelijk zou proberen vast te leggen.

Zijn kennis over het zoetwatergetijdengebied was ongeëvenaard, hetgeen in 1960 zijn beslag kreeg in zijn proefschrift *De Brabantse Biesbosch: een studie van bodem en vegetatie van een zoetwatergetijdendelta*, waarop hij op 12 februari van dat jaar summa cum laude promoveerde. Later zouden meer boeken volgen, uiteraard over de Biesbosch, maar ook handboeken als *Vegetation mapping* (1988, samen met A.W. Küchler) en *Land Evaluation and Landscape Science* (1979), waarin hij zijn kennis en jarenlange ervaring over het in karteren van vegetatie voor een wetenschappelijk publiek toegankelijk maakte. Hierbij putte hij uit de talloze onderzoeken die hij als hoogleraar heeft begeleid of zelf uitgevoerd aan het International Institute for Aerial Survey and Earth Sciences (ITC) in Enschede. Zijn boek *De Biesbosch een halve eeuw gevolgd – Van hennip tot netelbos en verder* is gebaseerd op een groot aantal permanente kwadraten, waarvan hij inderdaad een halve eeuw lang de vegetatie jaarlijks zorgvuldig heeft opgenomen, maar ook op een lange reeks van foto-beelden waarvoor hij in diezelfde periode iedere keer weer met een zekere doodsvrachting in een hoogspanningsmast klom. Het tekent zijn eigengereide en creatieve geest.

les was niet zo bezig met eerbetoon: hij wilde gewoon werken om iets tot stand te brengen, zo veel mogelijk vergaren en zoveel mogelijk kennis delen. In dit bericht zal ik dan ook niet nader ingaan op de plekken en momenten dat hij in het zonnetje werd gezet, met één uitzondering. Tijdens het vierde lustrum van de Plantensociologische Kring Nederland in 2004 werd hij in Nijmegen door het bestuur van de kring tot erelid benoemd, en heel even was les sprakeloos. Heel even maar, want korte tijd was les alweer aan een lang betoog begonnen met een groep jonge mensen om hem heen dat geboeid naar hem luisterde. Wat zullen we zijn prachtige verhalen, zijn niet te stuiten enthousiasme en zijn gedrevenheid om al zijn kennis met iedereen te delen missen!

*Joop Schaminée*



*les Zonneveld werkt in zijn slaapkamer aan een nota over de natuur van de Stromvloedpolder ten behoeve van een rechtszaak bij de Gedeputeerde Staten in Zuid-Holland, waarvan de inhoudelijke behandeling op 24 januari 2018 heeft plaatsgevonden (Foto: Titia Zonneveld).*